

1 pav. Tyrinėtų šurfų vietos. G. Vėliaus brėž.
Fig. 1. Situation plan of the excavated test pits.

6083552,038; 11,45; šurfo 4 – 554590,762; 6083546,95; 111,40; šurfo 5 – 554584,542; 6083536,631; 111,13; šurfo 6 – 554581,715; 6083531,825; 111,05; šurfo 7 – 554575,213; 6083520,092; 110,80; šurfo 8 – 554569,276; 6083507,964; 110,70; šurfo 9 – 554565,459; 6083500,896; 110,72. Šurfuose 3–9 kultūrinių sluoksnių ar archeologinių radinių nerasta.

The field evaluation on Gedimino Street

Plans were made to plant nine new trees at the site of overgrown and cut down trees on Gedimino Street in Kernavė. Because the foreseen planting site falls within the territory of Kernavė Old Town II, an evaluation was conducted at their site. Test pits 1 and 2 were excavated at the E end of the Gedimino Street, 15 and 10 m from the NW corner of the churchyard fence. Test pits 3–9 were excavated in a single line 6–7 m to the E of the path joining Gedimino Street with the Castle Hill hillfort (Fig. 1). A 75–145 cm thick cultural layer, clinker, clay daub, animal bones, and 15th–19th-century ceramics were discovered in test pits 1 and 2.

KĖDAINIAI

Algirdas Juknevičius

Žydų gatvės žvalgomieji tyrimai

2010 m. Kėdainių senamiesčio Žydų gatvėje vykdyti žvalgomieji tyrimai, kuriais siekta nustatyti, kada suplanuota gatvė, kokie buvo jos paviršiai ir dangos, duomenis pateikti projektuotojams, rengiantiems gatvės rekons-

trukcijos projektą. Tyrimai buvo vykdyti mažiau įvairių komunikacijų išraizgytoje gatvės P dalyje. Kasti 2x2 m ir 1x4 m dydžio šurfai: 2 šurfai iškasti ištuštėjusiame gatvės PV pakraštyje (1 pav.) ir dar 2 – gatvės R pakraštyje. Iš viso ištirtas 16 m^2 plotas, atkastas 78–84 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurį sudaro 4 horizontai: pirmas kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XVII a. I puse, ketvirtas – XX a. I puse.

Gatvė suplanuota istoriniame žydų kvartale. Ji yra 68 m ilgio, 5–5,5 m pločio ir jungia 2 senas gatves – Smilgos gatvę iš P ir Paeismilgio gatvę iš Š pusės. XIX a. gatvė vadinta Senosios pirties gatve, tarpukariu – Siaurąja gatve, tarybiniu laikotarpiu – Trumpąja gatve. Gatvė asfaltuota, turi nedidelį nuolydį Š kryptimi. Jos R pakraštyje stovi 3 žydų statybų tradiciją reprezentuojantys namai – XVIII a. pabaigos mūrinis vieno aukšto namas su mediniu priestatu (buvusia kalve) ir 2 tarpukariu mūryti raudonų plytų vienaukščiai namai. V pakraštyje stovi 2 šiuolaikinės architektūros namai. Gatvės PV pakraštys ištuštėjęs. Išilgai gatvės eina šiluminė trasa, o abiejuose gatvės pakraščiuose nutiesti kanalizacijos, elektros ir telefono įvadai.

Tyrimai parodė, kad gatvė suplanuota XVII a. I pusėje ant nuožulnaus Smilgos upelio terasos šlaito, kurio natūralus pilkos spalvos aliuvinis priesmėlis slūgso 1,08–1,17 m gylyje nuo dabartinio gatvės paviršiaus. Nuožulnus terasos šlaitas iki planuojant gatvę buvo užžėlęs pieva. Pievos velėna planuojant gatvę nukasta, paviršius išlygintas ir supylus ploną žvyro sluoksnį niveliuotas. Suplanuotoji gatvė buvo 7 m pločio ir 1–1,02 m žemiau dabartinio paviršiaus. Mindant ją sąnašų (purvo) sluoksnis augo, gatvės paviršius kilo ir XVII a. viduryje buvo 84–86 cm žemiau dabartinio paviršiaus. Gatvė buvo prižiūrėta ir valoma. Tai liudija nestoras 16 cm sluoksnis, išaugęs per maždaug 50 m. laikotarpį, ir negausūs radiniai – gyvulių kaulai, buitinės ir statybinės keramikos šukės (2 pav.).

1 pav. Kultūriniai sluoksniai Žydų gatvės V pakraštyje. A. Juknevičiaus nuotr.

Fig. 1. The cultural layers on the W edge of Žydų Street.

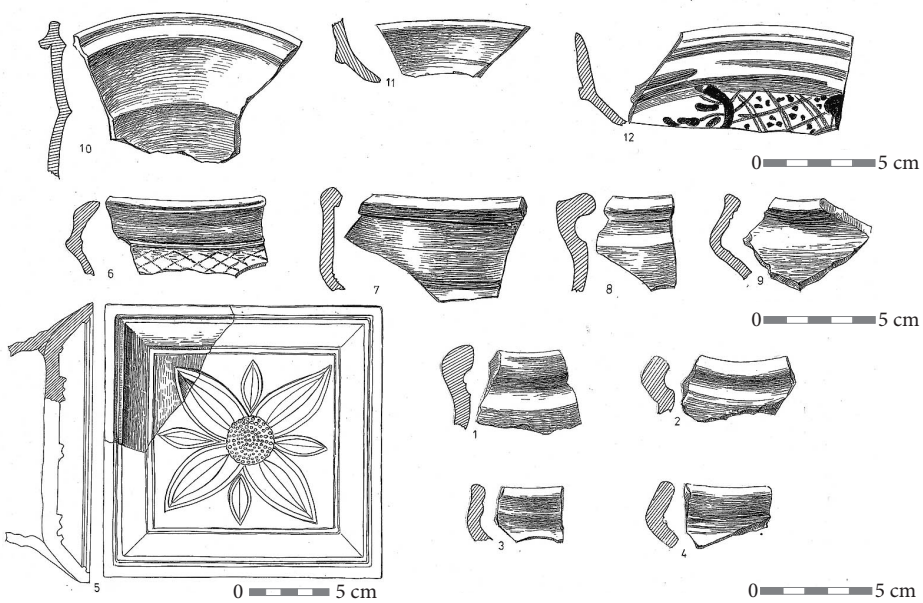

2 pav. Keramika: 1–4 – XVII a. I pusės keramikos šukės; 5 – XVII a. I pusės plokštinio koklio fragmentas ir rekonstrukcija; 6–9 – XVII a. vidurio – XVII a. II pusės keramikos šukės; 10–12 – XVII a. vidurio – XVII a. II pusės lėkščių fragmentai. A. Juknevičiaus pieš.

Fig. 2. Ceramics: 1–4 – potsherds from the first half of the 17th century; 5 – a fragment and reconstruction of a panel stove tile (Blattkachel) from the first half of the 17th century; 6–9 – potsherds from the mid – second half of the 17th century; 10–12 – plate fragments from the mid – second half of the 17th century.

XVII a. viduryje gatvė buvo išgrįsta lauko rieduliais. Ant negrįstos gatvės sluoksnio supiltas 14 cm storio balkšvo smėlio sluoksnis, kuris tapo tvirtu pagrindu grindiniui. Smėlis imtas iš upės pakrančių, jame gausu smulkių vandens kriauklių ir geldelių. Sprendžiant iš smėlio sluoksnio, grindinio būta 60–70 cm žemiau dabartinio gatvės paviršiaus. Tokiame pat gylyje XVII a. viduryje būta ir kitų Kėdainių gatvių, aikščių bei kiemų grindinių. Tai patvirtina archeologiniai kasinėjimai. Gatvių, aikščių ir kiemų grindimas rodo gerą miesto tvarkybą ir ekonominį Kėdainių pakilimą XVII a. viduryje. Tuometinių miesto vadovų pastangos tvarkyti miestą – grįsti gatves, aikštes ir kiemus – užfiksuotos dokumentuose. Antai 1653 m. kovo 7 d. Kėdainių dvaro tarnybos miestui prižiūrėti nurodymuose paliepiama: „...turi būti sutvarkytos ir kitos senamiesčio ir naujamiesčio gatvės. Kampininkai ir kiti žmonės turi kas savaitę valyti Turgaus aikštę. Prie negrįstų gatvių namų savininkai turi padėti lentas ir pririnkę akmenų iki šv. Mykolo (rugsėjo 29 d.) būtinai išgrįstų. Įsakyti, kad į miestą atvykstantys valstiečiai atvežtų po vieną, tinkamą gatvėms grįsti akmenį“ (*Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai*, V., 2002, t. 3, Kėdainiai, p. 238*)*.

Nežinia dėl kokių priežasčių grindinio akmenys XVII a. II pusėje buvo nurinkti ir gatvė vėl tapo negrįsta. Tokia ji buvo iki tarpukario. Per daugiau nei 250 m. laikotarpį gatvės paviršius pakilo 24 cm ir XX a. I pusėje buvo 45–48 cm žemiau dabartinio paviršiaus.

Sąnašų sluoksnis rodo, kad gatvė buvo gerai prižiūrėta – lyginta smėliu ir žvyru, dažnai valoma. Joje buitinių atliekų – gyvulių kaulų, keramikos šukių, smulkių plytų duženų rasta nedaug.

Tarpukariu gatvė buvo išgrįsta lauko rieduliais. Grindinio būta išgaubto, 7 m pločio ir 30 cm žemiau dabartinio paviršiaus. Jo pakraščiuose buvo kruopščiai išgrįsti nuotekų latakai su nuolydžiais į Paeismilgio gatvę. Pokariu gatvė buvo išasfaltuota, o jos pakraščiuose padaryti betoniniai šaligatviai. Išilgai gatvės nutiesta šiluminė trasa, pakraščiuose išvedžioti kanalizacijos, elektros ir telefono įvadai. Kasant griovius įvadams, kultūrinis sluoksnis stipriai apnaikintas, labiausiai – gatvės Š dalyje, per kurią eina įvairių komunikacijų raizgalynė.

Žydų gatvės žvalgymai liudija įdomų faktą – gatvės sluoksniuose atsispindi miesto ekonominis pakilimas ir nuosmukis. Ekonominio pakilimo laikotarpiais – XVII a. viduryje ir tarpukariu – gatvė buvo grįsta, ekonomikos užuomazgos laikotarpiu – XVII a. I pusėje ir per jos nuosmukį XVII a. II pusėje – XIX a. gatvė buvo negrįsta.

The field evaluation on Žydų Street

During the 2010 evaluation on Žydų Street in Kėdainiai Old Town, 16 m^2 were excavated and a 78–84 cm thick cultural layer with four horizons: the first dating to the first half of the 17th century, the fourth to the first half of the 20th, was unearthed (Fig. 1). The natural alluvial sandy loam of the terrace slope of Smilga stream was reached at a depth of 1.08 m. The layer from the unpaved street from the first half of the 17th century with contemporaneous ceramics (Fig. 2) was discovered at a depth of 84–1.02 m, the sand from the mid-17th-century street paving at 60 cm, the layer from the unpaved street from the second half of the 17th – first half of the 20th century at 46 cm, and a fragment the interwar paving with a rain gutter at 30 cm.

KLAIPĖDA

Džiugas Brazaitis

Tyrimai Sukilėlių gatvėje 12

Klaipėdos senamiesčio su priemiesčiais teritorijoje (UK 27077) sklype Sukilėlių g. 12 KVP pagal sutartį su UAB „Antante“ 2010 m. birželio 15 – rugpjūčio 15 d. vykdė archeologinius tyrimus, kurių metu buvo ištirtas bendras 308 m^2 plotas. Tyrinėtas neužstatytas sklypas yra į V nuo pastato Sukilėlių g. 12. Remiantis istoriniais duomenimis, pastatas šioje vietoje pastatytas XVIII a. pabaigoje. Tyrinėtos teritorijos paviršius buvo išgrįstas tašytais akmenimis, prie pastato – trinkelėmis. Į pastato rūsyje esantį garažą įrengtas įgilintas įvažiavimas, kurio vieta iki projektinio gylio archeologiškai tyrinėta 1985 m. (vadovas J. Genys).

Po grindiniu ir niveliaciniu smėlio sluoksniu 30–40 cm gylyje rasti geriau išlikę 3 pamatai, o prie pastato – dar keli pamatų fragmentai, apardyti šiuolaikinių komunikacijų. Pirmajame plote atkastas pamatas, sukrautas 2 eilėmis iš stambių netašytų akmenų. Pamato kontūras sutampa su ankstesne pastatui priklausančio sklypo V riba, todėl spėjama, kad jis buvo skirtas tvorai, juosiančiai pastatą. Greta tvoros, arčiau pastato rasta ūkinė dėžė su XIX a. šiukšlėmis, taip pat medinio tualeto liekanos. Greta dabar stovinčio namo rasti dar